

گردشگری کشاورزی با محوریت توسعه پایدار روستایی نمونه موردی: انار دهکده قردین - ساوه

گیتی صلاحی اصفهانی*

استادیار گروه جغرافیا دانشگاه پیام نور تهران، ایران

چکیده

در طی دهه‌های گذشته بهبود معیشت روستائیان مورد توجه بسیاری قرار گرفته و به عنوان یکی از اهداف توسعه پایدار روستایی مطرح بوده است. یکی از راهبردهای اصلی برای بهبود اقتصاد روستا، گردشگری کشاورزی یا اگروتوریسم است که می‌تواند روستا را به سمت توسعه و پایداری سوق دهد. هدف این تحقیق بررسی تأثیر گردشگری کشاورزی بر اقتصاد روستایی در شهرستان ساوه است. این مقاله با استفاده از روش تحقیق توصیفی-پیمایشی و با برگزاری کارگاه‌های مشارکتی (PRA)، پرسشنامه (منطبق بر مدل نظری و پیشینه تحقیق) و مصاحبه حضوری انجام شده است. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss استخراج شده و جامعه آماری کلیه ساکنان روستای قردین (انار دهکده قردین) بخش مرکزی شهرستان ساوه با نمونه آماری براساس فرمول کوکران (۱۸۴ نفر) است. نمونه‌گیری تصادفی و چندمرحله‌ای است. نتایج آزمون بارتلت حاکی از همبستگی و مناسب بودن متغیرها داشت. عامل تمایل به توسعه گردشگری روستایی- کشاورزی با مقدار ویژه ۳/۲۸۵ بیشتر از گزینه دانش و آگاهی (۲/۵۶۱) بود و متغیرهای مربوط به هریک از عوامل و میزان بارهای عاملی به‌دست آمده پس از چرخش عامل‌ها به روش وریماکس نشان داد که تمایل به توسعه گردشگری روستایی اولویت اول را دارد و در همین رابطه پیشنهاد می‌شود که انار دهکده قردین به فعالیت‌هایی مانند فرآوری‌های انار روی آورد و زراعت راهبرد معیشتی قرار دهد و زمینه آسیب‌پذیری در روستا یعنی فصلی بودن تغییرات و کمبود آب را جدی بگیرد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری کشاورزی، توسعه پایدار روستایی، استان مرکزی، انار دهکده قردین

مقدمه

تنوع اقلیمی و وسعت کشور ایران سبب شده تا هر گوشه‌ای از ایران، محصولات خاص متناسب با آب و هوای خود را تولید کند و این قابلیت لزوم تنوع سازی درآمدهای اقتصادی ایران در حوزه کشاورزی را دو چندان کرده است و عایدی فراوانی را نصیب جوامع محلی کند با در آمد و رفت گردشگران به روستاها می‌توان به خلق و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی دست یافت و از طرف دیگر فقر را به سمت کاهش سوق داد. زیرا امروزه فقر در جوامع روستایی از چالش‌های مهمی است که ذهن بسیاری از صاحب نظران مسائل روستایی را به خود معطوف کرده است (جمشیدی و خاتون آبادی، ۱۳۹۱: ۸۱) و شرط اساسی جهت دستیابی به توسعه پایدار روستایی و یکی از راهکارهای کاهش فقر روستایی توسعه گردشگری روستایی است (جمعه پور و کیومرث، ۱۳۹۱: ۸۹) در واقع به علت مشکلات مختلف در بخش کشاورزی، می‌توان بر اهمیت توسعه گردشگری کشاورزی در این راستا تأکید کرد.

گردشگری کشاورزی به گونه‌ای از گردشگری اطلاق می‌شود که هدف از سفر، بازدید (به صورت تفریحی یا علمی) از مزارع کشاورزی، باغ‌ها و دامپروری‌ها است که فرد بازدیدکننده از نزدیک از تمامی مراحل تولید تا فرآوری محصولات دانش کسب کرده یا به صورت فعال در بخشی از فعالیت مشارکت کند و درآمد کشاورزان را تکمیل و آنان را در جهت توسعه پایدار روستایی ارتقاء دهد.

گردشگری کشاورزی زیرمجموعه گردشگری روستایی است که خود به مسئولیت پذیری و کسب منفعت جامعه محلی اشاره دارد و گردشگری کشاورزی از محصولات مزارع به صورت مستقیم خرید می‌کند، در چیدن و بسته بندی محصولات به باغداران و زمین داران کمک می‌کند و از لذت روستا بهره مند می‌شود و می‌تواند خلأ اقتصادی روستائیان را با ایجاد مشاغل متنوع پر کند.

علیرغم اینکه مطالعات گسترده‌ای در زمینه گردشگری بر جنبه‌های مختلف توسعه روستایی شده است ولی مطالعات اندکی (جمعه پور و احمدی، ۱۳۹۰: ۳۵، جمعه پور و کیومرث، ۱۳۹۱: ۸۹، کریمی، ۱۳۹۳: ۶۹) تأثیر آن را بر معیشت روستایی مورد توجه قرار داده‌اند. بر این اساس هدف تحقیق حاضر، بررسی گردشگری کشاورزی با محوریت توسعه پایدار روستایی در انار دهکده قردین از شهرستان ساوه استان مرکزی است که از طریق مؤلفه‌های معیشت، راهبردهای لازم ارائه گردد تا روستا همچنان به پایداری خود ادامه دهد و توسعه همه جانبه را در آن شاهد باشیم.

مبانی نظری

رشد و گسترش گردشگری از جمله پدیده‌های مهم اواخر قرن بیستم است که با سرعت در قرن جدید ادامه یافته است. افزایش سطح درآمد، تنوع در ایام فراغت، تغییرات و نگرش جدید به مفاهیم زندگی ایجاب می‌کند که گردشگری گسترش و توسعه یابد (خانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۲) در این بین روستاها به کانون تردد انسانهایی بدل شده‌اند که برای فرار از زندگی پرهیاهوی شهری و زندگی ماشینی به روستاها سفر کنند. در فرآیند برنامه‌ریزی منطقه‌ای، می‌توان گردشگری روستایی را ابزاری برای افزایش اشتغال محلی و بهبود کیفیت زندگی و در نتیجه افزایش سطح رفاه اقتصادی و امکانات اجتماعی منطقه‌ای به حساب آورد (طالب و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۸-۲۷) گردشگری فعالیت گسترده است که تأثیرات اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی مهمی را با خود به همراه دارد (liue، ۲۰۰۳: ۴۶۲).

گردشگری روستایی به طور مشخص از دهه ۱۹۵۰ به بعد گسترش یافت (رضوانی و صفایی، ۱۳۸۴:۱۱۲) و در دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ بیشتر در زمینه اقتصاد گردشگری روستایی برای کشاورزان و جوامع محلی مورد توجه قرار گرفت (قادری، ۱۳۸۲:۱۲۶) و مزایای بسیاری از جمله افزایش درآمد و ایجاد اشتغال دارد (مستوفی الممالکی، ۱۳۷۶:۴۵۱) و از آن جایی که گردشگری روستایی کلیه فعالیتها و خدمات کشاورزی را دربرمی گیرد می تواند گردشگری کشاورزی را نیز شامل شود (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵: ۳-۱) بر این اساس می توان گفت که در جهان به سیاست گذاران و برنامه ریزان به گردشگری به چشم صنعتی که ثبات اقتصادی و جمعیتی را برای جوامع روستایی به دنبال دارد، می نگرند (بدری و همکاران، ۱۳۹۲:۸۵) بنابراین گردشگری می تواند به عنوان عنصر اولیه توسعه پایدار روستایی در جوامع کشاورزی مطرح شود که آثار آن را در همه جوامع محلی روستایی می توان مشاهده کرد و راهبردهای معیشتی را کشاورزان برای کاهش فقر اتخاذ خواهند کرد.

راهبردهای معیشتی ترکیبی از فعالیتها هستند که مردم برای دستیابی به اهداف خود که همان امرار معاش است انتخاب می کنند (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۰:۶۹) و انتخاب راهبرد یک فرآیند پویا است (Serrat, 2008:4) سه نوع راهبرد معیشتی در کشورهای در حال توسعه را خانوارهای روستایی برای حفظ معیشت خانوار انتخاب می کنند. ۱- کشاورزی فشرده و گسترده ۲- متنوع کردن معیشت شامل کار برای دستمزد و راه اندازی کسب و کار در روستا ۳- مهاجرت از روستا (Scoones, 1998:6) در این مقاله راهبرد دوم مورد توجه قرار گرفته است و در نهایت باید توجه داشت که اقتصاد روستا در بسترهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی شکل گرفته است که تغییرات زمینه معیشت می تواند فرصت ها یا موانعی جدید را خلق کند.

پیشینه تحقیق

جمعه پور و احمدی (۱۳۹۰) بیان کرده اند که گردشگری روستایی برغان اگرچه باعث به وجود آمدن اشتغال و در نتیجه درآمد مرتبط با گردشگری شده است، اما تأثیر محدودی بوده است و در مجموع گردشگری روستایی در برخی از فعالیت های باغداری و خدمات تأثیرات مثبت به وجود آورده است.

مطیعی لنگرودی و حیدری (۱۳۹۱) در مقاله تبیین قابلیت های گردشگری کشاورزی براساس دیدگاه گردشگری در دهستان بلده شهرستان تنکابن به این نتیجه رسیدند که روستاهای مورد مطالعه از توان بالایی برای ایجاد فعالیت های گردشگری کشاورزی برخوردار بوده اند و زمین های کشت برنج و مرکبات و چای متناسب برای توسعه گردشگری کشاورزی می باشد و گردشگران تمایل و علاقه زیادی برای حضور در اراضی کشاورزی جهت گذراندن اوقات فراغت و گردشگری روستایی دارند.

بدری و دیگران (۱۳۹۲) در مقاله تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت بازاریابی گردشگری روستایی نشان دادند که نتایج حاصل، حاکی از اهمیت بالای مؤلفه های مردم و کارکنان و تبلیغات می باشد و مؤلفه تبلیغات را بالاترین اولویت دانسته اند.

کریمی (۱۳۹۳) در مقاله کارآفرینی گردشگری کشاورزی راهبردی نوین برای توسعه روستایی نمونه ای از این نوع گردشگری را در کشورهای مختلف ذکر می نماید و مزایا و چالش های پیش روی آن را در زمینه

توسعه روستایی بیان می‌کند و دسترسی بهتر به سرمایه، فراهم نمودن زیرساخت‌های لازم، آموزش و مهارت آموزی بهتر را از جمله راهبردهای گردشگری کشاورزی ذکر می‌کند.

عبدالله‌زاده و دیگران (۱۳۹۴) در بررسی تأثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی در استان گلستان نشان دادند که روستاهای گردشگری فعالیتهایی مانند فروش تولیدات لبنی محلی، فروش لباس محلی و زراعت را در راهبردهای معیشتی مورد توجه قرار داده‌اند و در روستاهای گروه دوم فعالیتهای زراعت، کارگری و دامداری اولویت دارند.

حیدری و همکاران (۱۳۹۵) نیز در مقاله خود ریسک اقتصادی را در درجه اول اثرگذاری گردشگری کشاورزی قرار داده‌اند.

مهدی و همکاران (۲۰۰۹) در مناطق غرب سوماترا در اندونزی به دنبال تجزیه و تحلیل متغیر معیشت نشان دادند که افزایش کلی در پایداری اقتصادی رخ داده است. در زمینه پایداری زیست محیطی فعالیتهای فشرده کشاورزی منجر به آلودگی و فرسایش خاک شده است.

میبوا و استرونزا (۲۰۱۰) توسعه گردشگری در معیشت روستایی را در بوتسوانا بررسی نمودند و نشان دادند که توسعه گردشگری در حال دستیابی به بهبود معیشت پایدار از تغییر در فعالیتهای معیشتی سنتی است (Mbaiwa and stronzab, 2010: 635_656).

پل ورینهاردوگل (۲۰۱۳) تأثیر پرورش میگوی ارگانیک را در معیشت خانوار در بنگلادش بررسی و نتایج را در ۴ بعد اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و نهادی ارزیابی کردند که کاملاً منطبق با توسعه پایدار روستایی و گردشگری کشاورزی است (Paulandreinhardvogel). بر همین اساس سوال تحقیق این است که گردشگری کشاورزی در انار دهکده قردین می‌تواند به توسعه پایدار روستایی منجر شود؟

داده‌ها و روش‌ها

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیتی توصیفی-پیمایشی است. در تحقیق حاضر ابزار گردآوری داده‌ها و اندازه‌گیری متغیرها، پرسشنامه بوده است که با توجه به چارچوب توسعه پایدار روستایی تدوین شده است. پرسشنامه در ۲ بخش اصلی شامل ویژگی‌های فردی و اطلاعات کلی تنظیم شده است. در این مقاله جامعه آماری شامل کلیه سرپرستان خانوار در انار دهکده قردین هدف گردشگری کشاورزی در شهر ساوه- استان مرکزی است که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، دارای جمعیت ۱۵۹۵ نفر است و ۳۵۰ خانوار را شامل می‌شود (فرمانداری شهرستان ساوه، ۱۳۹۵). روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده و برای انتخاب سرپرستان خانوار استفاده گردید. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۱۸۴ تعیین شد که در نهایت اطلاعات آن مورد تحلیل قرار گرفت. به منظور پردازش و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری Spss استفاده شده است و پس از تأیید روایی، محتوایی و ظاهری، پایایی پرسشنامه نیز از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۵) نیز ارزیابی و تأیید شد.

ناحیه مورد مطالعه

استان مرکزی با دارا بودن منابع سرشار و غنی تاریخی و باستانی، طبیعی، فرهنگی، مذهبی و موقعیت ویژه جغرافیایی از توانمندی مناسبی برای توسعه و جذب گردشگران داخلی و خارجی برخوردار است و با شناسایی و سازماندهی آنها می‌توان موجب رونق اقتصادی و ایجاد درآمد و اشتغال گردید، بعد از اراک که مرکز استان است، ساوه بزرگترین شهرستان استان مرکزی و از قطبهای گردشگری است؛ جاذبه‌هایی از جمله کوه شاه پسند، یخچال سالمان دوز در آقداش در نوبران، سد آبی-برقی غدیر در تنگه و خرقان در ۲۵ کیلومتری شهر ساوه، دریاچه حاصل از سد الغدیر و روستای آوه، طرازناهد، چناقچی علیا را در بحث گردشگری روستایی می‌توان نام برد. مسجد جامع ساوه، قیزقلعه (عبادتگاه و دژ دفاعی)، چهارسوق ساوه، موزه مردم شناسی و ... و از صنایع دستی و سوغاتی، خشکبار، طالبی، انار، پسته، خربزه و ... را می‌توان برشمرد. در حال حاضر گردشگری کشاورزی در کنار بقیه گردشگری‌ها در راستای توسعه پایدار روستایی از اهمیت به‌سزایی می‌تواند برخوردار باشد.

مطالعه موقعیت قرارگیری روستای قردین (انار دهکده قردین) نشان می‌دهد که نزدیکی این روستا به شهر، شرایط مناسبی را برای گردشگری کشاورزی فراهم ساخته است و نیز وجود مزارع و باغات انار، قردین را به دهکده انار مبدل کرده است که ظرفیت لازم را برای برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری کشاورزی فراهم ساخته است.

انار دهکده قردين

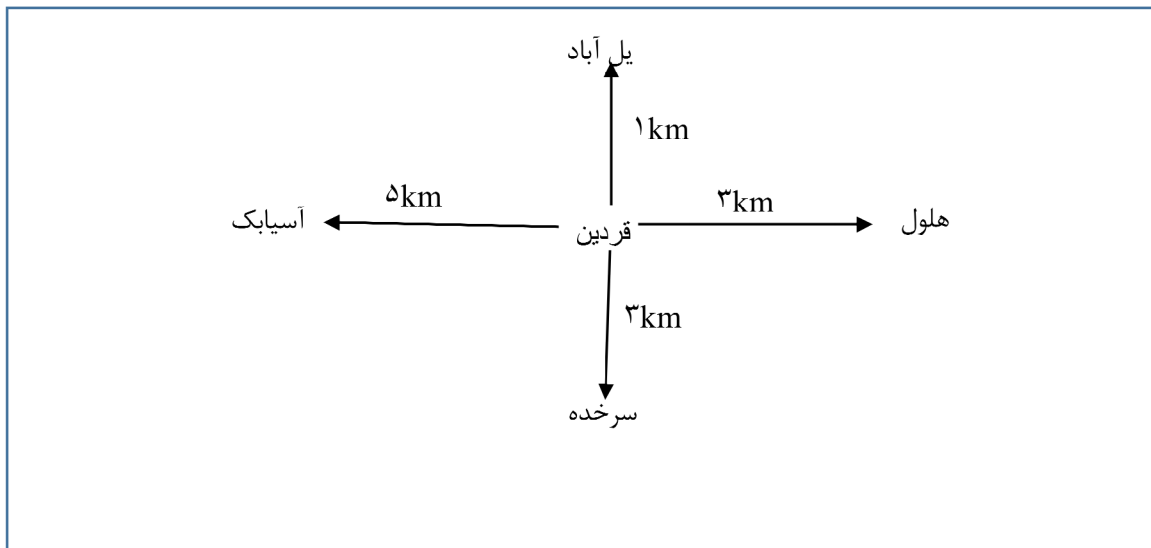
قردين در $۳۷''$ ، $۱۷'$ ، ۵۰° تا $۳۶''$ ، $۲۹'$ ، ۵۰° شرقی و $۲۴''$ ، $۵۶'$ ، ۳۴° تا $۳۴''$ ، $۰۰'$ ، ۳۴° شمالی در ۱۰ كيلومترى جنوب ساوه و ۱۲۵ كيلومترى جنوب غربى تهران در بخش مركزى، در دهستان نوعلى بيگ شهرستان ساوه به امر كيخسرو ساخته شده است. آورده‌اند چون به كوه انديس و ماهين رسيد دستور به ساخت بنا داد و چون به اوامر خود گفت: "كرديد اين" به مرور زمان به قردين تغيير نام يافته است (قمي، ۱۳۶۱: ۸۱) (شكل شماره ۱ و ۲).

شكل شماره ۲: شماتيك روستاى قردين

شكل شماره ۱: نقشه ماهواره‌اى روستاى قردين

شكل شماره ۳: موقعيت روستاى قردين

روستا داراى ۱۲۰۰ هكتار باغ انار و سردرختى (گوجه سبز و زردآلو و ...) و زمينهاى كشاورزى است و به دليل خرده مالك بودن، قريب به اتفاق، همه خانوارها كشورز هستند و به باغداری، دامداری، زراعت اشتغال دارند.

بقيه بى بى شرف خاتون در ۹ كيلومترى ساوه و در كنار روستا است و از ساخته‌هاى قبل از صفويه است و عليرغم آن كه نسب و شجره مدفون در آن دقيقا روشن نيست ولى همواره مورد توجه اهالى بومى و ساير زائران از استان قم و از كشورهاي هند و پاكستان و... قرار گرفته است.

اجرای طرح‌های از سال ۱۳۹۲ در روستا شروع شده است و احداث دهیاری، گلزار شهدا (۱۸ شهید روستا) تأسیس مرکز یادگیری محلی از جمله طرح‌های اجرا شده در روستا است. ثبت تپه قدیمی روستا در تاریخ ۲۶ اسفند ماه ۱۳۸۶ (سایت دیکشنری آبادیها) در آثار میراث فرهنگی ایران در روستا مورد توجه اهالی است. حمام قدیمی، آب انبار قدیمی در حال حاضر به دو بنای مخروبه و زباله دان تبدیل شده است. آب و هوای قردین معتدل و خاک آن حاصل خیزترین منطقه جهت تولیدات زراعی و باغی از جمله انار و طالبی است.

چشم‌انداز بسیار زیبا با انواع انار آن را به انار دهکده قردین تبدیل کرده است و انواع رب (قجری) و رب انار (رسمی) انار سیاه و بسته بندی رب انار و نه‌های انتقال آب مزارع که از نوع مکانیزه بوده باعث شده از نظر توریستی این روستا در بین روستاهای همجوار مهاجرپذیر شود. در سال ۱۳۳۰، ۳۶ نفر سکنه داشته است (رزم آرا، ۱۳۳۰:۳۷) و به مرور زمان روستا به دلیل موقعیت خاص و کشاورزی بودن مهاجر پذیر شده است و در حال حاضر بیش از ۱۵۰۰ نفر جمعیت دارد (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: تغییرات جمعیتی روستای قردین

سال	جمعیت	خانوار
۱۳۸۵	۱۰۹۲	۲۹۴
۱۳۹۵	۱۵۹۵	۳۵۰

مأخذ: دهیاری روستای قردین ۱۳۹۵/۱۱/۱۴

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها در جهت پاسخ به سوال اصلی با بررسی ویژگی‌های به شرح ذیل است: بیشتر پاسخگویان مورد مطالعه (۹۹/۱ درصد) را مردان و بقیه (۰/۹ درصد) را زنان تشکیل می‌دادند. میانگین سنی پاسخگویان مورد مطالعه ۳۵/۵ سال و انحراف معیار آن ۹/۶۶ بود. در ضمن کمترین و بیشترین سن افراد به ترتیب ۲۷ و ۶۸ سال بود. از نظر وضعیت تحصیلی، نتایج توصیفی نشان داد که ۴۶ درصد از پاسخگویان تحصیلات دیپلم و ۲۹/۵ درصد تحصیلات دیپلم به بالا دارند و فقط ۲۴/۵ درصد دارای تحصیلات پایین تر از دیپلم هستند.

در این تحقیق دسته‌بندی گردشگری کشاورزی در ۲ عامل (۱- دانش و آگاهی ۲- تمایل به توسعه گردشگری) دیده شد. هر کدام از متغیرها در قالب عامل‌های دسته بندی شده از تحلیل عاملی استفاده شد. به منظور تشخیص مناسب بودن داده‌های مربوط به مجموعه متغیرهای مورد تحلیل از آزمون بارتلت و شاخص KMO (جدول شماره ۲) حاکی از همبستگی و مناسب بودن متغیرهای مورد نظر برای انجام تحلیل عاملی بود.

جدول شماره ۲: مقدار KMO آزمون بارتلت و سطح معنی داری

مجموعه مورد تحلیل	مقدار KMO	مقدار بارتلت	سطح معنی داری
گردشگری کشاورزی	۰/۸۹۰	۱۲۶۲/۳۹۶	۰/۰۰۰

عامل‌های استخراج شده مجموعه مورد تحلیل، همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس تبیین شده در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول شماره ۳: عامل‌های استخراج شده همراه با مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده
دانش و آگاهی	۲/۵۶۱	۱۵/۶۷۱
تمایل به توسعه گردشگری روستایی	۳/۲۸۵	۲۰/۶۷۸

در ارتباط با عوامل دانش و آگاهی یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین به دست آمده، برای این عامل برابر ۲/۵۶۱ محاسبه شده که با توجه به میانه کل پاسخ‌ها (۳) رقم پایین‌تری را نشان می‌دهد و بر همین اساس یافته‌ها نشان می‌دهد که مردم منطقه نسبت به گردشگری از دانش و آگاهی کافی برخوردار نیستند و سطح معناداری (۰/۰۰۰) بیانگر معناداری نظرات پاسخگویان است.

در ارتباط با عامل تمایل به توسعه گردشگری روستایی در زمینه گردشگری نیز میانگین به دست آمده برای گویه‌ها برابر با ۳/۲۸۵ محاسبه شده که با توجه به میانه کل پاسخ‌ها (۳) رقم نسبتاً بالاتری را نشان می‌دهد. بر همین اساس یافته‌ها نشان می‌دهد که مردم روستا نسبت به تمایل به توسعه گردشگری روستایی و کشاورزی نظر مطلوب‌تری از دانش و آگاهی دارند و سطح معناداری (۰/۰۰۰) نیز بیانگر معناداری نظرات پاسخگویان است.

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۳ عامل نخست تمایل به توسعه گردشگری روستایی، کشاورزی با مقدار ویژه ۳/۲۸۵ به تنهایی تبیین کننده ۲۰/۶۷۸ درصد واریانس کل مجموعه مورد تحلیل بود. پس از آن عامل دانش و آگاهی با مقدار ویژه ۲/۵۶۱، ۱۵/۶۷۱ درصد واریانس مجموعه را تبیین می‌نماید و این دو عامل در مجموع ۳۶/۳۴۹ درصد از کل واریانس را تبیین نموده‌اند که بیانگر میزان واریانس مناسب تبیین شده توسط عامل‌های استخراج شده است.

وضعیت قرارگیری مجموعه متغیرهای مرتبط با گردشگری کشاورزی با توجه به عوامل استخراج شده با فرض شدن متغیرهای دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ پس از چرخش عامل‌ها به روش وریماکس و نام‌گذاری عامل‌ها در جدول شماره ۴ ارائه شده است.

جدول شماره ۴: متغیرهای مربوط به هریک از عوامل و میزان بارهای عاملی به دست آمده

عامل‌ها	متغیرها	بار عاملی
دانش و آگاهی	آگاهی و شناخت از گردشگری کشاورزی رضایت از حضور گردشگران روستا آگاهی از پیامدهای گردشگری کاورزی کاهش فقر روستایی	۰/۷۹
تمایل به توسعه گردشگری روستایی	تمایل به سرمایه‌گذاری در مزارع و باغات تمایل به اختصاص جایگاهی برای اسکان گردشگران تمایل به آموزش کشاورزان به گردشگران تمایل به توسعه گردشگری در منطقه	۰/۸۱

نتیجه گیری

اگر توریسم یا گردشگری کشاورزی گونه‌ای از گردشگری روستایی است که در ارتباط مستقیم با کشاورزی در نواحی روستایی قرار دارد و انعکاسی از تدارک فرصت‌های جدید از زمینه ایجاد فرصت‌های اقتصادی از طریق گردشگری در مزارع می‌باشد و ترکیبی از یک وضعیت طبیعی و روند کشت و برداشت محصولات کشاورزی به عنوان فرصتی در محدوده تجربه گردشگری است که می‌تواند به عنوان شیوه تحریک کننده رکود اقتصادی در نواحی روستایی باشد و روستا را به سمت توسعه پایدار روستایی سوق دهد و بر همین اساس در استان مرکزی و بخش مرکزی شهرستان ساوه انار دهکده قردين قطبی برای گردشگری کشاورزی باشد که طی سالیان گذشته مهاجرپذیری روستا را به دنبال داشته است. همان‌طور که از نتایج مشخص می‌شود عامل تمایل به توسعه گردشگری روستایی، کشاورزی با مقدار ویژه ۳/۲۸۵ و درصد واریانس تبیین شده ۲۰/۶۷۸ عامل نخست تحلیل شده و بیشترین میزان واریانس را به خود اختصاص داده است و از آنجا که نخستین گام جهت توسعه گردشگری کشاورزی تمایل کشاورزان و روستائیان است از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد.

دومین عامل تأثیرگذار دانش و آگاهی است که با مقدار ویژه ۲/۵۶۱ و درصد واریانس تبیین شده ۱۵/۶۷۱ نشان می‌دهد که عدم آشنایی روستائیان با فواید گردشگری کشاورزی می‌تواند همچنان آنها را در گذشته نگه دارد و بطئی به پیشرفت و توسعه بیاندیشند، یافته‌های این بخش از تحقیق و اهمیت دانش و آگاهی در پژوهش‌های مختلف دیگر از جمله: (مطیعی لنگرودی و حیدری، ۱۳۹۱) و (کریمی، ۱۳۹۳) مورد تأکید قرار گرفته است.

در نهایت آنچه مسلم است با توجه به گستردگی و اهمیت گردشگری کشاورزی در سطح مناطق روستایی بالاخص روستای قردين از شهرستان ساوه، انتظار می‌رود تا مسئولین و کشاورزان و روستائیان به این موارد توجه لازم را داشته باشند که برگزاری کارگاه‌های مشارکتی و توجه به کشاورزان و کشاورزان در اولویت کاریشان قرار گیرد و با تأسیس خانه‌های دوم در روستا گردشگران را به خود جلب نمایند. پیشنهاد می‌شود در جهت آسیب پذیری روستا یعنی:

- فصلی بودن تغییرات
- کمبود آب
- پیامدهای زیست محیطی نامناسب
- ناامنی اقتصادی روستا، اقداماتی از جمله: برگزاری کلاس‌های شناخت گردشگری روستایی، برگزاری کارگاه‌های مشارکتی در جهت آگاهی و دانش گردشگری به روستائیان و ایجاد کارگاه‌های فراوری انار انجام شود تا کشاورزان بتوانند قادر به تحلیل مسایل و مشکلات خود باشند و جاذبی برای گردشگران به حساب آیند.

منابع و مآخذ:

- ۱- افتخاری، عبدالرضا رکن آباد، مهدوی، داود (۱۳۸۵). راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT در دهستان لواسان کوچک، فصل نامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره ۲، ۳۰-۱.
- ۲- بدری، سیدعلی، حسام، مهدی، چراغی، مهدی (۱۳۹۲): (تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت بازاریابی گردشگری روستایی در یک حوزه کلانشهری از دیدگاه کارشناسان، مورد: روستاهای شمال تهران)، مجله برنامه ریزی توسعه گردشگری، سال دوم، شماره ۷، زمستان، ۱۰۵-۸۲.
- ۳- جمشیدی، علیرضا، خاتون آبادی، احمد (۱۳۹۱): (شناسایی علل و عوامل تله محرومیت در جوامع روستایی استان ایلام، روستا و توسعه)، سال ۱۵، شماره ۲، ۱۰۸-۷۹.
- ۴- جمعه پور، محمود، احمدی، شکوفه (۱۳۹۰): (تأثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی، مطالعه موردی روستای برغان شهرستان ساوجبلاغ)، پژوهش‌های روستایی، سال ۲، شماره ۱، ۳۳-۶۱.
- ۵- جمعه پور، محمود، کیومرث، نرجس (۱۳۹۱): بررسی اثرات گردشگری بر دارایی و فعالیت‌های معیشتی مردم در چارچوب عیشت پایدار گردشگری (مطالعه موردی: روستای زیارت) مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۷، شماره ۱۷، ۱۱۹-۸۷.
- ۶- حیدری، زهرا، بدری، سیدعلی، سلمانی، محمود (۱۳۹۵) نگرش جامعه محلی نسبت به مخاطرات ادراک شده توسط گردشگری کشاورزی (مطالعه موردی: شهرستان تنکابن، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری سال پنجم، شماره ۱۸، پاییز، ۳۲-۸.
- ۷- خانی، فضیله، قاسمی، ابوطالب، قنبری، نسب علی (۱۳۸۸) بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تکیه بر نظرسنجی از خانوارهای روستایی، مطالعه موردی: روستای چمخاله شهرستان لنگرود، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، سال ۱، شماره ۴، ۶۴-۵۱.
- ۸- رزم آرا، حسینعلی (۱۳۳۰) فرهنگ جغرافیایی ایران، جلد ۱، دایره جغرافیایی ستاد ارتش، تهران
- ۹- رضوانی، محمدرضا، صفایی، جواد (۱۳۸۴) گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر نواحی روستایی، فرصت یا تهدید (مورد نواحی روستایی شمال تهران، پژوهش‌های جغرافیایی شماره ۵۴، ۱۲۱-۱۰۹.
- ۱۰- طالب، مهدی، بخشی زاده، حسن، میرزایی، حسین (۱۳۸۷) مبانی نظری مشارکت اجتماع روستایی در برنامه ریزی گردشگری روستایی در ایران، روستا و توسعه، شماره ۴، ۵۵-۲۵.
- ۱۱- عبدالله زاده، غلامحسین، صالحی، خدیجه، شریف زاده، محمد، خواجه شاهکوهی، علیرضا (۱۳۹۴) فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه ریزی توسعه گردشگری، سال چهارم، شماره ۱۵، زمستان، ۱۶۹-۱۴۸.
- ۱۲- فرمانداری شهرستان ساوه (۱۳۹۵).
- ۱۳- قادری، اسماعیل (۱۳۸۲) نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی پایدار، رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۴- قمی، حسن بن محمد (۱۳۶۱) تاریخ قم، ترجمه قمی، حسن بن علی بن حسن بن عبدالملک به تصحیح طهرانی، سید جلال الدین، چاپ دوم، انتشارات طوس، تهران.
- ۱۵- مستوفی الممالکی، رضا (۱۳۷۶) تحلیل ناحیه‌ای روستاهای دهستان رباطات با تأکید بر تحولات معدنی، صنعتی، راه، گردشگری، سیاست، رساله دکتری دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.

۱۶- مطیعی لنگرودی، سیدحسن، حیدری، زهرا(۱۳۹۱) تبیین قابلیت‌های گردشگری کشاورزی بر اساس دیدگاه گردشگران (مطالعه موردی دهستان بلده شهرستان تنکابن) فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه ریزی توسعه گردشگری، دوره ۱، شماره ۳، زمستان، ۲۳-۱.

۱۷- مطیعی لنگرودی، حسن، قدیری معصوم، مجتبی، رضوانی، محمدرضا، نظری عبدالحمید، صحنه، بهمن (۱۳۹۰) تأثیر بازگشت مهاجران به روستاها در بهبود وضعیت ساکنان (مطالعه موردی: شهرستان آق قلا، جغرافیای انسانی شماره ۷۸، ۸۳-۶۷).

18- <http://dictionary.abadis.ir>

19- Mahdi, G, shivakoti, Gand Schmidt-voyt, D(2009) livelihood change and livelihood sustainability in the uplands of lem bany subwatershed, west Sumatra Indonesia, in a changing natural resource management context, Environmental management 43, 48-99.

20- M baiw aa, J.E and stronzab, A(2010) the effects of tourism development on rural live lihoods in the Okavango delta, Botswana, Journal of sustainable tourism, 18(5) 635-656.

21- Pavl, B.G and reinhard-voglc.h(2013) organic shrimp agvaculture for sustainable household livelihoods in Bangladesh. Ocean and coastal management, 71, pp1-12

22- Scoones I.(1998) sustainable rural livelihoods, a framework for analysis, IDS working paper no.72 brighton Serrate, O (2008) the sustainable livelihoods approach, manila, ADB.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.